

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -TYÖN ALKUKARTOITUKSEN KOOSTE

LAPSEN OIKEUDET JA LAPSEN EDUN ENSISIJAISUUS

Nokian kaupungissa tehdyn alkukartoituksen mukaan lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisilla kaikilla kymmenellä osa-alueella on kehitettävää. Kehittämistyö vie aikaa ja vaatii resursseja ennen kuin työstä tulee osa toimintakulttuuria. Lapsiystävällinen kunta- malli perustuu lapsen oikeuksiin ja niiden tunteminen on lapsiystävällisyyden kehittämisen perusta. Lapsen oikeuksia ei suoraan mainita kaupungin ohjaavissa ohjelmissa tai asiakirjoissa tai niiden tunnettuutta arvioida. Lapsen oikeuksista tarvitaan tietoa ja systemaattista koulutusta huomioiden haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet. Myös lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan tulee lisätä sekä selvittää lapset tavoittavat tiedottamisen tavat yhteistyössä lasten kanssa.

Lasten mukaan aikuiset Nokialla ovat yleisesti luotettavia ja heiltä uskaltaa pyytää apua. Aikuisen tulisi puuttua vahvemmin kiusaamiseen, nimittelyyn, päihteiden käyttöön ja lasten ruutu-aikaan. Lapset toivovat, että aikuiset suojelevat lapsia ja tukevat heidän hyvinvointiaan, huomioiden kuitenkin lapsen mielipide ja osallisuus. Lapset toivovat apua nopeammin esimerkiksi mielenterveyteen liittyvissä asioissa. Tämä lisäisi lasten turvallisuutta ja luottamusta aikuisen apuun. Lapsen tulisi tietää, miten toimia, jos hänen oikeutensa eivät toteudu. Tätä tietoa ei ole helposti saatavilla. Lasten mukaan avun tarve tulisi huomioida paremmin ja tarjota tukea niille lapsille, joiden oikeuksia on loukattu (esimerkiksi raiskaus).

Aikuisille suunnattujen palvelujen yhteydessä lapsia ei huomioida systemaattisesti. Yhteistyötä lapsille suunnattujen peruspalvelujen kanssa tulee lisätä, jotta lapsi huomioidaan paremmin tilanteessa, jossa huoltaja tarvitsee tukea. Jokaisen lapsen oikeuksien toteutuminen edellyttää paljon työtä. Tietoisuus lapsen oikeuksista ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten huomioiminen saattaa katkaista myös sukupolviittaista syrjäytymiskehitystä. Tätä tavoitetta tukisi systemaattinen lapsivaikutusten arviointi ja paikkakunnan haavoittuvassa asemassa olevien lasten tunnistaminen.

Lapsivaikutusten arviointi on Nokialla otettu käyttöön vuonna 2018, mutta sen käyttöönottoa ei ole arvioitu. Lapsivaikutusten arvioinnista tarvitaan lisää koulutusta ja sen toteutumista tulee arvioida säännöllisesti. Kuntatalouden haasteet ja lapsen oikeuksien toteutuminen voivat näyttäytyä toisinaan ristiriitaisina. Siksi tulee määritellä mitä lapsiystävällisyys on, ja toisaalta mitä se ei ole. Lapsiystävällisessä kunnassa päätösten tulee perustua tietoon, harkintaan ja priorisointiin. Lapsivaikutusten arviointi tuottaa tietoa, tarjoten apua harkintaan ja välineen, joka tuo esiin eri vaihtoehtojen hyödyt ja epäkohdat. Epäkohtien näkyväksi tekeminen

mahdollistaa priorisoinnin ja haittavaikutusten pienentämisen. Lapsivaikutusten arvioinnin taustalla vaikuttavat lapsen oikeudet ja siksi niiden tiedostaminen laajasti on merkittävää.

LASTEN OSALLISUUS JA YHDENVERTAISUUS

Nokiassa on kehitetty pitkään lasten edustuksellisen osallisuuden ja vaikuttamisen rakenteita. Nuorisovaltuustolla on oma budjetti ja nimetyt lautakunta- ja valtuustopaikat, myös lasten parlamentilla on oma budjetti. Lasten parlamentti ja nuorisovaltuusto järjestävät vuosittain keskustelu- ja kuulemistilaisuuden, johon kutsutaan virkamiehiä ja valtuutettuja. Nuorisovaltuusto järjestää vaikuttajafoorumia yläkouluille ja toisen asteen oppilaille. Lasten parlamentti järjestää täysistunnon, johon kokoontuu alakouluista edustus. Nämä rakenteet ovat toimivat, mutta toimintaa tulee kehittää toiminnallisempaan suuntaan sekä kehittää vaikuttavuutta. Sen sijaan kaikkien lasten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin tulee kiinnittää huomiota eri palvelujen ja julkisten tilojen suunnittelun sekä kehittämisen yhteydessä. Julkisen tilan suunnitteluun osallistuminen tai vaikuttaminen toteutuvat vaihtelevasti, kuten myös lasten vaikuttaminen itselleen tärkeisiin asioihin. Oppilaskunta toiminta toteutuu vaihtelevasti eri kouluissa. Myös lapset toivoivat vaikuttamismahdollisuuksiensa lisäämistä omissa arjessaan.

Kansalaistoiminta ja harrastusmahdollisuudet Nokian kaupungissa ovat hyvät sekä alkukartoituksen tehneiden tahojen, että lasten arvion perusteella. Lapset nostivat esiin, että vammaisille lapsille ei ole riittävästi harrastusmahdollisuuksia tai tilat eivät ole aina esteettömiä. Tieto harrastuksista ja tapahtumista ei saavuta kaikkia lapsia ja nuoria, koska se on hajallaan ja siten hankalasti löydettävissä. Yhteistyötä kaupungin ja muiden toimijoiden välillä tulee edelleen vahvistaa ja hyödyntää olemassa olevat resurssit. Tiedottamiseen, viestintään ja tiedon löytämiseen saatavilla olevista palveluista tai tapahtumista tulee kiinnittää huomiota.

Yhdenvertaisuuteen ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin sekä heidän tuottamaan tietoon tulee kiinnittää huomiota. Tätä tietoa ei kerätä, eikä näiden lasten näkökulmaa ole riittävästi pohdittu. Koulukuraattoreille ja -psykologeille lapset ohjautuvat enenevässä määrin ahdistus- ja masennusoireilun vuoksi, mutta myös koulustressin, itsetuntopulmien, kaveripulmien, elämänhallintaan tai perheen vähäisen vuorovaikutuksen ja vanhempien kiireisen työelämän vuoksi. Toisella asteella oppilaat ohjautuvat kuraattorille tai psykologille motivaatio-ongelmien ja opintoihin sitoutumattomuuden vuoksi. Hyvinä asioina kuraattorit ja psykologit mainitsevat kaverit, harrastukset, perheen tuen, lasten aktiivisuuden ja halun vaikuttaa omiin asioihin sekä sen, että nuoret hakevat apua itselleen ja kavereilleen varhaisemmassa vaiheessa kuin aiemmin.

Lasten kesken ilmenee edelleen kiusaamista, vaikka se on heidän mukaansa vähentynyt. Rasismiin tulee kiinnittää huomiota. Lasten kyselystä käy ilmi, että sitä ilmenee Nokiassa. Kunnassa ei ole yhteisesti sovittuja toimintatapoja puuttua syrjimiseen tai kiusaamiseen. Kiusaamisen kitkeminen edellyttää kuitenkin toimia sen vakavien ja traumatisoivien vaikutusten

vuoksi. Lapset toivovat, että heidät otetaan mukaan pohtimaan keinoja kiusaamisen vähentämiseksi. Ryhmäilmiöihin tulee kiinnittää vahvemmin huomiota ja huomioida vertaissuhteiden merkitys kaikilla lapsilla, myös niillä, joiden ei ole mahdollista asua kotona. Nokialla tulisi tunnistaa, ketkä ovat paikkakunnalla ja eri palvelualueilla haavoittuvassa asemassa olevia lapsia. Vaikuttavatko esimerkiksi paikkakunnan ominaispiirteet, resurssit tai päätökset lasten asemaan ja miten varmistamme, että vaikutukset eivät kertaannu.

Nokialla lapsen oikeuksia ei arvioida kokonaisuutena, eikä kaupungissa ole systemaattisia lasten kokemuksia tai mielipiteitä kartoittavia menetelmiä. Tällä hetkellä tietoa on kerätty eri tahojen toimesta ja päällekkäisyyttäkin ilmenee. Tietoa ei kuitenkaan ole riittävästi lapsilta, etenkin haavoittuvassa asemassa olevilta. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kokoaa lapsia koskevaa tietoa yhteen, mutta ohjelman jalkautumiseen ja sen tavoitteisiin sitoutumista tulee vahvistaa. Lasten mielipiteiden arvostukseen tulee kiinnittää huomiota kaikilla tasoilla ja huomioida erityisesti se, että mielipidettä huomataan kysyä riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta todellinen vaikuttaminen ja näkemysten hyödyntäminen on mahdollista. Lisäksi lasten mielipiteiden hyödyntämisestä tiedottaminen edellyttää kehittämistä. Sitä ei nykyisellään juurikaan tehdä. Tämä vaikuttaa osaltaan kokemukseen osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien puutteesta.

VALITUT KEHITTÄMISKOHTEET LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -TYÖLLE NOKIALLA

Lyhyen aikavälin tavoitteet

1. Lapsen oikeuksien tunnetuksi tekeminen ja eri toimijoiden Lapsiystävällinen kunta -malliin sitouttaminen
2. Tiedottaminen ja viestintä

Pidemmän aikavälin tavoitteet

3. Yhdenvertaisuuden edistäminen
4. Lasten osallisuuden ja toimijuuden kehittäminen

Työlle laaditaan toimintasuunnitelma tavoitteiden toteutumisen ja arvioimisen tueksi.

Lisätietoja

Lapsiystävällinen kunta -koordinaattori
Anette Lehtonen
etunimi.sukunimi@nokiakaupunki.fi
p. 040 133 4345